

rastlinstvo, ali 2. na živalstvo, ali 3. na vélike prikazni v naravi, ali 4. na zemljedelski posel, ali 5. na vérske običaje, ali 6. na red, po katerem se vrsti mesec za mesecem.“

Vendar g. Miklošič piše, da imen 6. razdelka nej v slovanščini, kajti slovenska imena: prvnik (januarius), drujnik (februarius), tretnik (martius), katera našteva Sacharov, imenuje slovničarsko izmišljatino.

Na konci svojega dela pisatelj dodaja imena, katera so Slovani pobrali od tujih narodov, i tista, katerih do zdaj še nej mogel iztolmačiti.

Mesecem so izmeju rastlinstva imena dale naslednje besede:

Bob, bréza, cvét, črěšnja, dob (dąbъ), ječmen, klas, lipa, list, mur (v ruskem po narečjih: murъ gramen, murava = zelena trava, muravyj = zelen, blg. moravъ = zél, — k temu jaz dostavljam: nsl. murava = neka temna trava, srb. murava = nekaka trava u moru. Vuk), roža, sviba (hartriegel), trava, trn, vrěsъ (heidekraut, srb. vrijes, vendar mi je pristaviti, da je v novej slovenščini meni samo znano: resa = heidekraut, a ne: rěsa), zelen, zoriti, želt (žlъtъ), rž.

Izmeju živalstva:

Grěti (rus. bokogrěj februarius, ker ta mesec živa ide iz hlevov da si ogreva boke = strani), črv, izokъ (strsl. cicada), koza, kymati (nsl. kimati), mlěko, rjuti (brüllen), volk.

Izmeju vélikih prikazni v naravi:

Babino lěto (mlrus. september, polj. babie lato, Marcinkowe lato, — dodajam: nsl. babije leto, altweibersommer, kader okoli sv. Martina solnce za nekaj časa prijetno greje), gruda (scholle, frostscholle), jar (pomlad), jesen, draga (weg), brod, led, ljut (mlrus. lutyj februarius, od ljutega mraza), lęgati (strsl. lęzujekъ, (lažujak), martius, čas ležnjivega vremena), noriti (čšk. únor, ounor feruarius, unofiti absumere), pazder, pro-si-jati (prosinec), solnce (rus. solnovrat, december, uprav sonnenwende), studъ (kälte, strsl. studenъ december), suh (sušec), trositi (trašiti, mlrus. trusym december, zeit des schnegestöbers), zima, žar (srb. žar julius, nsl. pražnik dörrmonat, blg. gorešnikъ julius).

Izmeju zemljedelskega posla:

Kola (nsl. srb. kolovoz augustus), kositi (mlrus. šinokos julius), mlatiti (dolsrb. mlošny mjasec november), obroč, praha, sějati (mlrus. šiveń september, ker se takrat ozimína seje), sěči (strsl. sěšti), srp, vino, žeti (gorsrb. žneńc, žeńc, augustus, ker se v njem žito žanje).

Izmeju verskih običajev:

Božič, ebennaht, maša, novo lěto (zachopny mjasec januiarius, zachopiš anfangen, lüneb. nivaglutuf januiarius), rusalija (pfingsten), svadba (starorus. svadebnyj februarius), svěča, svét (světъ, hrv. na otoci Krku: svetačni, november, der monat der feiertage, — moja opomba: če to nej skrajšano nam. sve-svetačni?), vsi svéti (nsl. vsesvéščak november, vseh svetnikov mesec), Andrej, Demetrij (blg. dmitrovskijъt october), Elija, Ilija (blg. ilinskijъt, srb. ilijštak, ilijinštak, ilijnski julius), Jurij (nsl. gjurgevščak, to je: jurijevščak aprilis), Gregor, Jakob, Ivan, Krěs (moje vprašanje: ali bi ne bilo bolje, to ime štéti meju vélike prikazni v naravi?) Luka, Magdalena (hrv. na otoci Krku: mandalenski julius), Martin (gorsrb. měrcinski mėsac november), Mihael, Peter (hrv. na Krku: petrovski, blg. petrovskijъt junius), Filip.

Od tujih narodov pobrana imena:

Aprilis (strsl. aprilъ), majus, martius (hrv. srb. marač).

Kakor vidimo, gosp. dr. Miklošič tu našteva samotista na pösodo vzeta mesečna imena, katera tudi prosti narod rabi.

(Dal. prih)

Slovansko slovstvo.

* Druga knjiga je ravnokar izšla v Zagrebu od akademije jugoslavenske pod naslovom „Rad jugoslavenske akademije znanosti i umetnosti.“ Zanimivi njen obsežek je: Gradja za glagolsku paleografiju od V. Jagića. — Riedko slov. pismo u vaticanskom rukopisu od dr. Fr. Račkoga. — O moslovačkom granitu i hrastovih u Hrvatskoj od Lj. Vukotinovića. — O vremenih u hrvatsko-srbskom jeziku od A. Vebera. — Pokret na slavenskom jugu koncem XIV. i početkom XV. stoljeća od dr. Fr. Račkoga. — O zukalih i glasilih kornjašâ od Ž. Vukasovića. — Brojna vriednost slova A od I. Berčića. — Književne obznane: De mutatione contiguarum consonantium in linguis slaviciis. Scripsit M. Hattala od Gj. Daničića. — Srpske narodne pjesme iz Bosne i Hercegovine. Skupio B. Petranović od V. Jagića. — Grammatica della lingua serbo-croata (illirica) compilata da Pietro Budmani. Fascicolo II. od Gj. Daničića. — Pridjani so tudi knjigi: izvodi iz zapisnikov akademijnih in imenik knjig in druge umotvorine, ktere je akademija prejela v dar.

Ozir po svetu.

Detomori na Kranjskem.

Gosp. dr. Valenta, slavnoznani učenik porodničarstva (babištva) v Ljubljani, je izdal knjižico pod naslovom „Zur Statistik der Kindesmorde in Krain“, v kateri daje razgled, koliko novorojenih otrok so umorile matere od 1835. do 1866. leta, in ki so bile sojene v ljubljanski deželni sodnji. Število vseh detomorov v omenjenih 31 letih znaša 228, pa jih je bilo gotovo še nekoliko več, ker 1850. leta so ustanovili za Dolensko v Novem mestu kresijsko sodnijo in kar se je od tega časa primerilo detomorov na Dolenskem, bili so v preiskavi novomeške, a ne ljubljanske sodnije.

Med temi 228 zarad detomora zatoženih bilo jih je 153 zavoljo pomanjkanja dokazov izpuščenih, ena je med preiskavo sodnji ušla, 74 pa jih je bilo zarad dokazanega detomora obsojenih.

Gospod profesor si je prizadjal pri teh 74 ženskah poizvedeti vse, kar se tiče njih starosti, stanú, starišev, premoženja, obnaše itd., in je po natanjčnih teh pozvedbah prišel do sledečih sklepov:

Vse morivke so bile čez 20 let stare — največ jih je bilo med 20. in 30. letom.

Veliko tacih je bilo vmes, ki so že po dva ali več otrok imele.

Večidel so bile neomožene ženske. Omožene ali vdove so vse že več otrok imele.

Največ je bilo tacih, ki so bile še pri stariših domá in pa dekel v službi.

Čem bolj sirova (neomikana) je ženska bila, tem bolj je morivka.

Nobena morivka ni bila Ljubljančanka.

Le ena morivka je bila hči nezakonskih starišev.

Ženske, ki so prvega otroka imele in ga umorile, so bile večidel sicer poštenega zadržanja; one pa, ki so že več otrok imele, večidel niso bile nič vredne.

Pomočkov, da bi otroka od sebe odgnala, ni skor nobena rabila.

Pri onih, ki so prvega svojega otroka umorile, se je skazala, da je sramota (strah pred stariši, brati itd.) bila detomora kriva; one pa, ki so popred že več otrok imele, so bile siromaštva nadloge krive.

Ženske, ki so svojega prvega otroka umorile, so ga večidel zadušile (ena je otroka zadušila, potem kuhala, meso od kosti zrezala in svinjam dala, kosti pa v Savo vrgla); one pa, ki so že več otrok imele, so ga umorile s tem, da nalašč niso pri porodu nobene pomoči iskale.

Ženske, ki so prvega otroka umorile, so ga večidel umorile domá, druge zunaj doma.

Detomorov je v gorenskih krajih več kakor drugod (menda na Gorenskem nezakonsko nosečo huje sodijo kakor drugod).

Detomorov je čedalje več.

Večidel so detomorivke noseče postale v pustu, pri rekrutbi in pa ob žetvi.

Očetje nezakonskih otrok nočejo skrbeti za svojega otroka; med vsemi so bili le štirji, ki so se zavezali, da hočejo za otroka skrbeti. Vidi se iz tega, da bi morala postava bolj skrbeti za to, da bi se ne smel potuhniti možki, ki je žensko nesrečno naredil, da reva mora vso sramoto in nadlogo sama trpeti, on pa se smeja! Se ve, da po tem, ako bi se oče ne skrival, bi ondi marsikak gospod prišel v zadrego.

Zabavno berilo.

Ženitnina.

Črtice iz življenja, poslovenil po hrvaščini J. Levičnik.

(Dalje.)

„Zazoril je bil ženitvanski, za mojo bolno dušo strašni dan — nadaljuje prijatelj moj. — Da bi bil saj mogel kam odpotovati, pomoč bi mi bila; al vse je tiščalo v mé, da se brez moje nazočnosti nihče nikamor ganil ne bo. Z lastno roko tedaj sem si mogel mesariti srce in dušo. — Odpravili smo se proti cerkvi, v kateri se je imela zvršiti poroka. V prvi kočiji se je vozila nevesta sè svojo staro teto; v drugi jaz z ženinom; v ostalih pa priče in svatje. Ženin je bil resnoben in zamišljen, kakor po navadi; v nobeni stvarci se ni bil spremenil. Njegovo lice ni sijalo v žaru nestrpljive radosti, kakor je obično pri srečnih zaročnikih. Peljaje se z menoj govoril mi je mirno in hladnokrvno o svojem posestvu, in kako če sedaj gospodarstvo zboljšati; — prašal me je za sovete gledé poljá in vinogradov, za česar se navadno ženin na dan poroke še ne zmeni ne. V cerkvi nisem odvrnil očí od zaročnikov. Bila sta to res, kakor se reči more, lep par. Milica, slika nježnosti in milobe; Ljudevit pa čvrst mladeneč. Al kaka razlika v njunem značaju prej in danes. Nevesta, sicer vedno tiha in krotka, nepokazajoča na sebi nikdar ne sence kake žalosti ali druge strasti, je zdaj bila nemirna; klečé pred oltarjem je neprestano prelivala solze. So jo li zavladali občutki sreče, ali so jo uznemirovala kaka druga skrivna in žalna predčutja? — sam Bog vedi! Nasproti pa je bil Ljudevit, po naravi sicer v vseh čutilih iskren, v prejšnjih letih poln živahnosti in od vsake najmanjše reči raznemirjen, zdaj, akoravno blede v lica, vendar pa ves miren in hladán; — celó s tihimi besedami prične šepetati Milici na ušesa, da bi utolažil njen nemir. — Obadva sta odgovarjala jasno in razumljivo na navadna vprašanja duhovnikova. Cerkevni obredi se zvrše. Ljudevit vzdigne svojo mlado soprogo v kočijo, vsedši se poleg nje. Jaz sem se vozil sè staro gospó, ktera je molčeča sedela ob moji des-

nici in sočutno me pogledovala od strani, kakor da bi me bila milovala zastran skrivne zvezdice mojega nekdanjega upa, ki je zdaj za vselej izginila ter zašla v večni zatón.“

„V dvorani nevestine tetike smo najprej vošili srečo novozaročnikoma, potem pa vmestili se krog ženitvanske mize k obedu. Jaz sem kakor drug sedel prvi poleg Milice. Prec ko smo zavžili juho, izroči Ljudevitu njegov sluga pismo iz pošte. Tebi nič meni nič potisne ženin pismo v svojo listnico; al kmalu ga potegne zopet iz nje, da bi pogledal poštni pečat, odkod mu doide list. Od tega trenutka pa je postal Ljudevit ves drug človek. Tako je bil raztresen, da ni vedel, kaj se okrog njega godí. Ko smo prvo zdravico napili ženinu in nevesti, prične Ljudevit, ne zahvalivši se, z nami klicati in kričati: „živio!“

„Kaj za Boga mu je?“ — vpraša me Milica.

„Sam Bog vedi!“ — odgovorim jej. „Gotovo v pismu, ki ga mu je strežaj v dosti nepriležni čas izročil, pričakuje kakega važnega naznanila ali kake druge znamenite novice.“

Milica me pogleda, prebledevša v lica ko praznja ruta. „Mili Bog! od kod in od koga utegne priti ta list?“ — zdihne nevesta tiho pred se.“

„Obed je trpel dolgo, kakor navadno vsaka ženitvanska gostija. Svatje so bili dobre volje; le edinega Ljudevita je bilo menda prejeto pismo vsega spremenilo. Čem bolj sem ga pogledoval, tem več sem spoznaval, da sedí kakor na žrjavici. Neizrekljivo mu je prsa moralo prežigati omenjeno pismo; kajti večkrat je list potegnil iz žepa, kakor da bi ga rad prebral; al zopet ga je krčovito stisnil v pest, češ, da bi bilo to zeló nepristojno, ako bi poleg svoje mlade zaročnice bral kaka važna sporočila, pa jih danes — v najveselejši dan — odkritosrčno ne razodel svoji ženki. Poslednjič vendar ni bil več v stanu nadvladati svoje nestrpljivosti. Pritisne si ruto na obraz, kakor bi kravil iz nosa, ter naglo odide iz sobe. Milica gleda osupnjena za njim.“

„Zadnja zdravica bila je napita, — ženina pa le ni bilo nazaj. Milica je bila vsa iz sebe; kakor v omedlevicah je sedela za mizo; meni pa je plamtel obraz več od sramote, da ženina ni nazaj, nego od obilo zavžitega vina, s katerim sem si — kaj bi tajil — želel nekoliko ohladiti svoje ranjeno srce.“

„Ker glavne osebe — ženina — ni bilo več pri mizi, začnejo se zdaj tudi ostali svatje čudno pogledovati. Drug za drugim vstajajo od mize, stiskajo glave ter začudeni šepetaje svoj: „kako, kaj, kam?“ itd. Zdaj pa Ljudevitov strežaj izroči Milici skrivaj majhen listič. Prebravši podá mi ga z bridkim obrazom, češ, naj tudi jaz zvem zadržek. Stalo je na listeku s svinčnikom to-le zapisano: „Izgovorite me pri svatih, kakor veste in znate. Kliče me od Vas glas, kteremu se ne morem in ne smem ustavljeti. Ako Bog dá, kmalu se vrnem. Nikarte se ne srdite na-me! Ljudevit.“

„Ves osupnjen o tem naznanilu sem svatom hotel zagovarjati ženina, da so prišli na njegov dom znanci obiskat ga; al videl sem zdajci, da izvolil sem si slab izgovor za svojo prisiljeno laž. „Naj jih pripelje sem! hajdmo po-nje!“ — zadoni od vseh strani. Zasuknil sem k sreči reč tako, da svatje dalje niso silili po ptujcih, kterih v resnici — se ve da — nikjer ni bilo.“

„Dogovorjeno je bilo po ženitvanskem programu, da zvečer ob šestih se bodo odpeljali novozaročeni in njih spremstvo na ženinov dom. Kočije so čakale o dogovorjenem času že zunaj vprežene; vse je bilo pripravljeno za odhod, samo — ženina ni bilo od nikod ar. Šlednjič se svatje razidejo, kimaje z glavami, vsak čudno dogodbo po svoje sodeč: vsi pa soglasni v tem, da